

Pirmasis teisininkas, aktyviai įsijungęs Lietuvos nepriklausomybės pradžioje, buvo advokatas Povilas Žumbakis. Jis savo patarimais talkino Vytautui Landsbergiui, kuris jam atsiuntė laikinas taisykles, t.y. Laikinąją konstituciją, pagal kurią Lietuva tuo metu tvarkėsi. Vakaruose tų dokumentų niekas neturėjo. Prieš tai P. Žumbakis Chicago'je buvo sušaukęs apie 150 amerikiečių advokatų, teisėjų ir žiniasklaidininkų susitikimą, kur jiems buvo papasakota, kas dedasi tuo metu Lietuvoje. To renginio stenogramas ir Laikinąją konstituciją anglų kalba P. Žumbakis išspausdino 4000 egzempliorių ir išplatino. Knygos pateko į pasaulio teisininkų akiratį, jas gavo universitetai ir bibliotekos. Taip to meto Lietuvos įstatymai buvo pristatyti pasauliui¹³⁰.

1991-1992 m. LABAS valdyba susitiko su Lietuvos valdžia, teisininkais, universitetų teisės fakultetų vadovybe aptarti, kaip LABAS galėtų jiems padėti. Tuo pačiu laiku LABAS dalyvavo Amerikos advokatų asociacijos delegacijoje, konsultavusioje Lietuvą kuriant naująją Konstituciją. Konsultacijų metu nuspręsta 1992 m. Vilniuje surengti pirmąjį Pasaulio lietuvių teisininkų kongresą.

Atvirutė „Prisiminkite Lietuvą“.
J. Skirius asmeninis archyvas.

3. BALF'o materialinė ir finansinė parama iki 2008 m.

BALF'o pagrindinės paramos posūkis į Lietuvą. 1990 m. lapkričio 10 d. Cleveland'e vykusiame BALF'o direktorių metiniame suvažiavime buvo nutarta prioritetinį organizacijos dėmesį skirti Lietuvai. Suvažiavimo metu savo pranešime pirmininkė Marija Rudienė nurodė, kad ji su vyru Antanu Rudžiu šią vasarą dalyvavo kardinolo Joseph Bernardin'o sudarytoje delegacijoje lankant Lietuvą. Jos metu pirmininkė patyrė, kad šalpa tikrai yra labai reikalinga Lietuvos gyventojams, ypač buvusiems Sibiro tremtiniais, našlaičiams ir seneliams. Baigdama savo pranešimą M. Rudienė pasakė, kad „BALF'as buvo reikalingas, yra reikalingas ir bus reikalingas, kol bus vargstančių lietuvių“¹³¹. O tokių balfininkai priskaičiavo šimtus tūkstančių Lietuvos gyventojų. Kad šalpos prioritetu jau tampa Lietuvos gyventojai, akivaizdžiai rodo 1990 m. sausio 1 d.-rugsėjo 30 d. fondo šalpos išlaidos. Per tą lai-

130 Žumbakis, P.: Galėtume turėti pusę milijono Lietuvos ambasadorių! *Amerikos lietuviai*. 2015, kovo 5, nr. 9, p. 16.

131 1990 11 10 BALF direktorių suvažiavimo Cleveland'e protokolas. *LTSC/PLA*, f. BALF, d. 4, b. 2, l. n.

1944 **50** 1994

United Lithuanian Relief Fund of America, Inc.

BALFAS

National Headquarters

2558 West 69th Street • Chicago, Illinois, 60629 • Tel. 312-776-7582

A Private Voluntary Aid Organization • Founded in 1944

BENDRAS AMERIKOS LIETUVIŲ ŠALPOS FONDAS kuris sutrumpintai vadinamas BALF'as

BALF'as yra vadovaujantis Šalpos ir pagalbos teikimo veiksnys organizacija, kuri tiesioginiai teikia bei dalina šalpą vargstantiems ir reikalingiems lietuviams, nežiūrint, kur jie būtų pasaulyje.

BALF'ą įsteigė Amerikos lietuviai 1944 m., skatinami gilaus patriotizmo ir ryžtingumo, su tikslu padėti nuo karo ir okupacijų nukentėjusiems tautiečiams. Sovietinių okupantų varžtai neleido BALF'ui vykdyti numatytos pagalbos tėvynėje. Tada pradėjome ieškoti ir suradome benamius Lietuvos pabėgėlius Vakarų Europoje bei pasklidusius kituose pasaulio kraštuose.

Sudarėme galimybes (kartais tiesiog stebuklingai) teikti paramą Lietuvai. Per visus okupacijos metus BALF'as šelpė tėvynėje ir Sibiro tremtyje kenčiančius tautiečius, siunčiant rūbų, medžiagų ir vaistų siuntinius. Taip pat šelpė kituose kraštuose ir Amerikoje gyvenančius lietuvius, ir tęsia savo artimo meilės darbą iki šios dienos.

Okupantai be pertraukos niekino BALF'ą ir mūsų pastangas padėti vargstantiems. Jie išleido Lietuvoje dvi knygas, mėgindami suniekinti BALF'ą. Todėl, kad apsaugoti žmones, tuo laiku šalpą į Lietuvą ir į Sibirą siuntėme ne BALF'o vardu, bet privačių asmenų, o kartais ir fiktyviais vardais ir adresais. Todėl ne visi, kurie gavo mūsų siuntinius dar ir šiandien nežino, kaip ir kiek juos BALF'as rėmė.

BALF'as yra kompetetingas kalbėti už save visais šalpos reikalais ir neigalioja nei kitų organizacijų, nei atskirų asmenų kalbėti už jį, ar pažadėti šalpą jo vardu.

Giliai įvertiname lietuvių visuomenės šalpos reikalo supratimą ir geraširdiškumą bei užuojautą vargstantiems lietuviams. BALF'as gali tęsti mūsų visų bendrą labdaros veiklą tik dėka tokių kilnių žmonių, kaip BALF'o rėmėjai ir darbuotojai.

BALF'o CENTRO VALDYBA

BALF D. G. B. 4

XXII sesija

BALF'o 50-čio proga
centro valdybos raštas
visuomenei. LTSC/
PLA, BALF'o fondas, d. 6,
b. 4, l. n.

ką bendrai šalpai buvo išleista 147 442 dol., o iš jų šalpai Lietuvai skirta didžiausia dalis – 62 738 dol.: Tremtinių klubui (iš Sibiro grįžusiems) – 15 259 dol., o kitiems (vargstantiems, seneliams ir ligoniams) – 47 478 dol. Tai jau sudarė daugiau kaip 42% nuo visos šalpai skirtos sumos¹³². Lietuvos blokados laikotarpiu BALF'as buvo pirmoji organizacija, sėkmingai pasiuntusi į Lietuvą vaistų siuntinius. Ypač prisidėjo vienuolės, seselės kazimierietės, paaukojusios vaistų už 77 000 dolerių¹³³. Be to,

132 1989 01 01-09 30 laikotarpiu buvo skirta 42,114 dol. ir 63 centai Lietuvai (tai sudarė apie 21% visos šalpos) *Ten pat*, d. 6, b. 3, l. n.

133 Garliauskas, S. BALFO dienos Chicagoje. *Draugas*, 1989, lapkričio 2, nr. 214, p. 2.

ir toliau buvo remiama lietuvių Vasario 16-osios gimnazija Vokietijoje (34 066 dol.), Lenkijoje gyvenantys lietuviai (22 187 dol.); teikiama parama vadinamiesiems specialioms fondams JAV (Lietuvių jaunimo organizacijoms, Dariaus ir Girėno lituanistinei mokyklai, *Dirvos* laikraščiui, Vytauto Skuodžio rėmimui ir kt.) – 23 227 dol.; lietuviams kituose kraštuose (Argentinoje, Švedijoje, Vokietijoje, JAV) – 997 dol. bei naujiesiems imigrantams – 4225 dol.¹³⁴. Reikia pasakyti, kad tuo laikotarpiu BALF'as turėjo pajamų (aukos, palūkanos iš bankų, nario mokesčiai) 217 045 dol. Susumavus šią sumą su fondo kasoje turima suma iki 1989 m. gruodžio 31 d. – 560 272 dol., 1990 metais fondas savo centrinėje kasoje turėjo 777 317 dol.¹³⁵. Dar reikia turėti omenyje, kad nemažas pinigų sumas turėjo ir BALF'o skyriai, kurie savo keliu taip pat vykdė šelpimo darbą. Jau 1992 metais BALF'as, kaip viešai skelbė, šalpai Lietuvoje išleido 1 milijoną 815 680 dolerių¹³⁶. Nuo tada daug metų Lietuvai buvo skiriama milijoninė šalpa.

1990 m. Direktorių tarybos metiniame suvažiavime balfininkai svarstė, kad, remiant Lietuvos gyventojus, prisireiks kur kas daugiau lėšų, daugiau veiklos. Todėl, siekiant sustiprinti organizacijos veiklą, padidinti aukų surinkimą, buvo priimta keletas nutarimų, įgaliojant centro valdybą: aktyviau bendradarbiauti su spauda ir BALF'o skyrių vadovybėmis; atkreipti dėmesį į bendradarbiavimą bei koordinavimą su kitomis organizacijomis ar sambūriais, kurie užsiima labdaros darbais; skatinti, kad skyrių direktoriai aktyviai verbuotų jaunąją JAV lietuvių kartą įsijungti į BALF'o veiklą¹³⁷. Tačiau, kiek galima spręsti iš turimų dokumentų ir spaudos medžiagos, tie nutarimai ir jų įgyvendinimas apčiuopiamos naudos nedavė.

Parama Lietuvos gyventojams ir problemos 1991-2008 m. Lėšos, skirtos Lietuvai, iki pat 2000 metų didėjo. Iš organizacijos suvestinių matyti, kad 1991-2000 metais Lietuvai buvo skirta 7 659 077 dol., Lenkijos lietuviams – 1 236 702 dol., o kitų kraštų lietuviams – tik 5587 dol.¹³⁸ Vėliau parama santykinai mažėjo. Tai siejama ir su ekonominės padėties Lietuvoje gerėjimu ir su JAV lietuvių, aukojančių fondui, skaičiaus mažėjimu. Svarbu pabrėžti, kad svariausia parama Lietuvos gyventojams buvo suteikta valstybės kūrimosi pradžioje ir pirmajame dešimtmetyje, kai jos labiausiai ir reikėjo. Per BALF'ą buvo siunčiami maisto, vaistų, drabužių, avalynės, skalbimo priemonių siuntiniai (paketai) organizacijoms ir atskiriems asmenims, gryniesi pinigai (konkrečios aukos, testamentų palikimai konkretiems adresatams) ir konteineriai su daiktais ir siuntiniais (tokių konteinerių iki 2001 metų buvo pasiųsta 25,

134 Šalpai padarytos išlaidos nuo 1990 m. sausio 1 d. iki rugsėjo 30 d. *LTSC/PLA*, f. BALF, d. 4, b. 2, l. n.

135 Pajamų ir išlaidų apyskaita nuo 1990 m. sausio 1 d. iki rugsėjo 30 d. *Ten pat*.

136 Raugas, B. Posėdžiavo Balfo direktoriai. *Draugas*, 1993, lapkričio 18, nr. 223, p. 5.

137 BALF'o Direktorių suvažiavime 1990 11 10, Cleveland'e priimti nutarimai. *LTSC/PLA*, f. BALF, d. 4, b. 2, l. n.

138 BALF'o suteikta šalpa 10 metų laikotarpyje (nuo 01/01/91 iki 12/31/00) *Ten pat*, d. 42, b. 7, l. n.

BALF'o 50-asis seimas
Detroit'e 1998 m.
J. Tamulaičio nuotr.
„Draugo“ redakcijos archyvas

kuriuose daiktų vertė su siuntimo išlaidomis siekė 4 102 640 dolerių)¹³⁹. Svarbu pabrėžti, kad BALF'as stengėsi siuntinius siųsti be tarpininkų – tiesiogiai atskiroms šeimoms pagal nurodytus adresus.

Reikia manyti, kad BALF'o šalpa Lietuvai siekė keliolika milijonų dolerių (su siuntimo išlaidomis). Siuntimo išlaidos, sumokamos JAV firmoms, sudarė nemažą procentą visų fondo išlaidų. Kainos už siuntinių persiuntimą nuolat augo: 1991 m. siuntinio svaras kainavo 59 ct., 2000 m. – 66 ct., o jau 2006 m. – net 76 ct.¹⁴⁰

Tikslesnį šalpos dydį nustatyti sudėtinga dėl kai kurių priežasčių. Pirmiausia, direktorių tarybos metiniuose suvažiavimuose būdavo pateiktos surinktos ir išleistos sumos tik už metų pirmuosius devynis mėnesius (sausis-rugsėjis). Mat spalio mėnesį tradiciškai prasidėdavo aukų rinkimas. Į apskaitą nepapildavo trijų mėnesių šalpa. Antra, į BALF'o bendrą apskaitą ne visuomet būdavo įtraukiamos lėšos, išleistos šalpai ar išsiųsti į Lietuvą daiktai iš BALF'o skyrių, kurie buvo plačiai išsimetę po JAV. Kad iš tiesų skyriai rimtai darbavosi, puikiai iliustruoja Philadelphia'jos skyrius, kuris, pavyzdžiui, 1996 m. vasario 3 d. pakrovė penkioliktą talpintuvą (konteinerį). Visuomenei buvo paviešinta, kad tai pats brangiausias ir didžiausias talpintuvas, kurio vertė viršijo 100 000 dol. ir svėrė 34 000 svarų. Į jį balfininkai įdėjo 6000 svarų cukraus, 10 000 svarų riešutų sviesto ir 20 000 dol. vertės žaislų (*Lego Blocks*), 400 porų batų ir įvairių drabužių. Talpintuve iš viso buvo 777 siuntiniai, skirti tremtiniams ir politiniams kaliniams Kauno rajone, katalikiškoms mokykloms, labdaros įstaigoms visoje Lietuvoje¹⁴¹. Spauda informavo, kas buvo siuntos organizatoriai – tai Philadelphia'jos BALF'o skyriaus direktorius Juozas Majauskas, Žibutė ir Antanas Masaičiai ir dr. Rosalija Šomkaitė, o talpintuvo persiuntimo išlaidas padengė orga-

139 *Ten pat*; Skirius, J. BALF'o parama Lietuvai 1990-2008 metais. *Oikos. Lietuvių migracijos ir diasporos studijos*, 2015, nr. 2 (20), p. 40.

140 Statistika apie BALF'o išsiųstus siuntinius į Lietuvą 1991-2008 m. *Ten pat*.

141 Majauskienė, M. Philadelphia'jos Balfo skyriaus siuntos į Lietuvą. *Darbininkas*, 1996, kovo 15, nr. 11, p. 7.

nizacijos *Mercy Life* pirmininkas Jurgis Lendraitis¹⁴². Pakuodavo ir siuntinius pakraudavo savanoriai, kai kada net iš darbų atsiprašę mūsų tautiečiai.

Siunčiami panaudoti rūbai į Lietuvą būdavo surenkami ne tik iš JAV lietuvių, bet ir iš amerikiečių. BALF'o veikėjai užmezgė ryšius su Chicago's ir jos apylinkėse veikiančiomis amerikiečių parapijomis, kurios nuolatos organizuodavo naudotų rūbų išpardavimus ir po to fondui aukodavo likusius rūbus ir batus¹⁴³. Nors apie surinktus naudotus daiktus dokumentuose kalbama kaip apie „gerus“, tačiau pasiūlydavo ir išimčių. Pakuojant į dėžes siuntimui suaukotus rūbus BALF'o centre savanoriai rasdavo suplėšytų, nešvarių drabužių, kurie netiko aukoti.¹⁴⁴ Daiktai buvo ir perkami (tiesa, ieškant išpardavimų) – rūbai, batai, vaistai, vitaminai, mokyklinės priemonės; perkamos ir siuntinių dėžės. Tokia įvairovė apsunkina įvardinti bendrą BALF'o paramą per 1990-2008 metus.

Būta ir nesklandumų, susijusių su šalpos gavimu pačioje Lietuvoje. 1994 m. spalio 22 d. Chicago'je vykusiame BALF'o XXIII seime Lietuvos seimo narys, buvęs politinis kalinys B. Gajauskas dėkojo už gaunamą Lietuvoje paramą ir pažymėjo, kad nuo visuomenės parama ir aukotojai neslepiami ir kaip ji dalijama, – aukos yra skelbiamos laikraštyje *Tremtinys*. Jis papasakojo, kad Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga (toliau – LPKTS) yra valdžios „finansškai terorizuojama“, „nori mus sužlugdyti, bando mus suskaldyti, apšmeižti“. Iš Mokesčių inspekcijos, anot jo, atėjo pareigūnė, paėmė laikraštį *Tremtinys* ir iš ten suskaičiavo šalpos aukų sumas, kurias LPKTS'ą gavo; pareikalavo sumokėti 11 000 litų mokesčių ir uždėjo baudą dar 21 000 litų. Kreiptasi į Finansų ministeriją ir gautas atsakymas, kad įsakymas išieškoti mokesčius atėjo iš pačių viršūnių (premjero Adolfo Šleževičiaus). Kad neapmokestintų dar daugiau, teko sumokėti¹⁴⁵. Išeivijos pasipiktinimą sukėlė ne tik tai, kad pareikalauta 32 000 litų mokesčių iš organizacijos, kuri šelpia savo narius, nukentėjusius nuo komunizmo, bet ir tai, kad valdžia „šokdina nekaltus žmones, o ypač tuos, kurie jiems neparankūs“¹⁴⁶.

Buvo ir kitokių nesusipratimų. 1998 m. LPKTS'ą iš BALF'o gavo 30 000 dol. auką ir padėjo į vieną Lietuvos banką, kuris po to greitai bankrutavo, ir pinigai vargstančioms šeimoms nebuvo išmokėti. Pirmininkė M. Rudienė pati vyko į Lietuvą aiškintis su atitinkamomis Lietuvos valdžios įstaigomis, tartis su teisininkais. Tačiau, kur dingę pinigai, pritrūko valdžios paaiškinimų ir atskaitomybės¹⁴⁷. Taip buvo prarastos nemažos lėšos.

142 *Ten pat*.

143 Informacija pirmininkės pranešimui direktorių suvažiavimui 2000 m. *LTSC/PLA*, f. BALF, d. 6, b. 7, l. n.

144 Škiudaitė, A.V. Spalio derlių renka senas pažįstamas – Balfas. *Draugas*, 2003, spalio 4, nr. 193, p. 8.

145 Vaičekas, P. Tiesiamie pagalbos ranką. *Draugas*, 1994, lapkričio 9, nr. 218, p. 5.

146 Šalna, J. Nesiskaitymas su politiniais kaliniais ir tremtiniais. *Ten pat*, lapkričio 11, nr. 220, p. 5.

147 2002 10 26-27 BALF XXV seimo Čikagoje protokolas. *LTSC/PLA*, f. BALF, d. 6, b. 8, l. n.

BALF'as nuostolių patyrė ir Amerikoje. 2003 m. sausio mėn. pabaigoje dingę 99 siuntiniai, išsiųsti per Romo Paukščio vadovaujamą *Transpak* agentūrą, kuomet buvo pavogtas jų talpintuvas. Po šio įvykio agentūra bankrutavo, nesugrąžino organizacijai už persiuntimą sumokėtų pinigų ir nepadengė siuntinių išlaidų, nors atlyginimą už nuostolius išsirūpinti buvo bandoma. Po šios nelaimės buvo surasta iki to laiko gerai užsirekomendavusi *Amber Group Intl-Baltia Express* agentūra, už kurią buvo atsakingas Vidmantas Rapšys¹⁴⁸. 2003 m. birželio 6 ir 20 d., liepos 8 ir 18 d. ir rugpjūčio 19 d. BALF'as per šią agentūrą išsiuntė 270 siuntinių (bendras svoris – 10 000 svarų). Už persiuntimą ir įteikimą adresatams buvo sumokėta 7007 dol. Tačiau siuntiniai gavėjams nebuvo įteikti ir, praėjus 3 mėnesiams, fondas pakartotinai kreipėsi į V. Rapšį ir jo tarnautojus (laiškais, telefonu ir asmeniškai), prašant įrodyti, kad siuntiniai buvo išsiųsti. Oficialaus pranešimo nesulaukta. Apie tai BALF'o administracija visuomenę informavo laikraštyje *Draugas*¹⁴⁹. Koks tolesnis tų siuntinių likimas, lieka neaišku.

Parama Sibiro tremtiniais ir politiniams kaliniams. Teikiant paramą Lietuvos gyventojams, BALF'o vadovybės prioritetas – tremtiniai ir jų palikuonys, grįžę iš Sovietų Sąjungos tolimųjų kraštų į Tėvynę. Fondo dokumentuose ir išėjimos spaudoje nuolat būdavo akcentuojama, kad tuo metu Lietuvoje „iš Sibiran išvežtų 300 000 lietuvių tremtinių sugrįžusieji susiorganizavo į Tremtinių klubą“, jungiantį 160 000 narių, kuriems pirmiausia ir reikalinga pagalba¹⁵⁰. Tai ne tik BALF'o tradicijos, remiant labiausiai nukentėjusius, tęsimas, bet ir siekimas atkreipti didesnę užsienio lietuvių dėmesį, gauti jų paramą.

Lietuvos nepriklausomybės išvakarėse ir pirmaisiais laisvės metais lietuviai tremtiniai organizavosi į Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungą, kurios vienas lyderių Balys Gajauskas užmezgė ryšius su BALF'o pirmininke M. Rudiene jos pirmojo apsilankymo Lietuvoje metu. Šiai organizacijai nuo 1989 m. liepos 1 d. iki 2000 m. gegužės 12 d. fondas perdavė grynais pinigais šalpos 275 980 dolerių (daugiau kaip 1,1 milijoną litų). Piniginę paramą atveždavo JAV lietuvių veikėjai. Pavyzdžiui, Juozas Polikaitis pinigus į Lietuvą vežė aštuonis kartus (iš viso 79 500 dolerių); vien 1994 m. lapkričio 25 d. Balys Gajauskas, grįždamas iš JAV, parsivežė 22 410 dolerių. Pinigai tremtiniais buvo siunčiami į Lietuvą ir per JAV bankus (66 000 dolerių)¹⁵¹. BALF'o veikėjų nuostata – atvežtų ar atsiųstų pinigų Lietuvoje neišdalinti, o už juos nupirkti prekių ir maistą ir paskirstyti tiems, kam labiausiai reikia.

148 2004 04 23 pirmininkės M. Rudienės laiškas BALF direktoriams ir skyrių pirmininkams. *Ten pat*, d. 2, b. 7, l. n.

149 *Ten pat*; BALFO administracija praneša. *Draugas*, 2004, balandžio 20, nr. 76, p. 3.

150 Garliauskas, S. BALFAS dar labai reikalingas. *Draugas*, 1990, lapkričio 27, nr. 230, p. 4; Kasniūnas, V. Balfas veidu į Lietuvą. *Dirva*, 1990, lapkričio 29, p. 9.

151 Lietuvos Polit. Kalinių & Tremtinių Sąjungai pasiūsta BALF'o šalpa nuo 1989 m. iki 2001 m. (12 metų laikotarpis) *LTSC/PLA*, F. BALF, d. 42, b. 7, l. n.

RECEIVED

DEC 16 2002

Partizaninis
Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdis
LLKS

Data _____
Nr. _____

*Sveikiname bendražį: Amerikos Lietuvių Fondą,
visą jo vadovybę su p. Marija Rudžiu, narius
ir šeimas kartu dėkodami už meširdingą
moralinę ir materialią paramą buvusiems Lietuvos
partizanams, ryšininkams.*

*LLKS Perėdimo priminimas
dov. kpt. Vyčio Kryžiaus ordinuoker
J. J. Čepurnis - J. J. Čepurnis
LLKS šlabo įrašimui*

*LLKS Taryba
Sodų g. 3
LT-5300, Panevėžys
Lietuva - LITHUANIA*

Lietuvos laisvės kovų
sąjūdžio vadovybės
padėka BALF'ui 2002 m.
gruodžio 16 d. LTSC/PLA,
BALF'o fondas, d. 50, b. 5, l. n.

1993 m. liepos mėnesį Lietuvoje lankėsi BALF'o sekretorius Pranas Budininkas. Liepos 30 d. jis apsilankė pas Lietuvių tremtinių sąjungos pirmininką Antaną Lukšą. Perdavęs jam atvežtus BALF'o skirtus 5000 dolerių, dar spėjo trumpai su juo pasikalbėti. Pirmininkas pageidavo gauti pašalpą pinigais, nes, anot jo, kai į LPKTS centrą ateina šalpa daiktais, jis „turi sunkumų su išdaliniu“. Pirmiausia – išvežioti daiktus po įvairias Lietuvos vietas yra sunku, nes brangus automobilių kuras. Antra, atsiranda žmonių nepasitenkinimas atsiųstų daiktų dalintojais. Mat LPKTS turi daugiau kaip 60 skyrių, o skyrių atstovai renkasi apytikriai kas du mėnesiai. Todėl užtrunka daiktų išskirstymas¹⁵². Ir fondo vadovybei buvo žinomi atsitikimai, kai siuntos pakliūdavo ne pagal adresą; gaudavo žmonių nusiskundimų, kad šalpa būdavo netinkamai pa-

152 1993 08 26 P. Budininko laiškas „Šalpa Lietuvai“ BALF'ui. Ten pat, d. 42, b. 4, l. n.

skirstoma. Tai kartodavosi gana dažnai. Buvo siūloma fondui pačiam prižiūrėti šalpos skirstymą, kad ji būtų skirstoma bešališkai ir apolitiškai visiems nukentėjusiems, kad šalpa nenueitų į juodą rinką, kad nebūtų už šalpos daiktus ir vaistus reikalaujama pinigų¹⁵³. O tokių atvejų buvo, ir juos ne kartą aprašinėjo spauda.

P. Budininkas, kaip ir kiti fondo darbuotojai (ypač M. ir A. Rudžiai, kunigas Jonas Kuzinskas ir kt.), būdami Lietuvoje lankė šelpiamuosius, tikrino jų buities sąlygas, savo akimis norėjo pamatyti ir išgirsti, ko labiausiai reikia elementariam gyvenimui. Būdamas Panevėžyje aplankė tris šeimas. Jo ataskaitoje fiksuojami tokie pastebėjimai: „Gyvena ypatingai skurdžiai, net pagal Lietuvos standartus“, „Butelio įrengimai ir baldai yra žemiau vidutinio lygio“; atkreiptas dėmesys į žmonių senyvą amžių, daugiavaikes šeimas, į daugelį ligotų žmonių, kuriems trūksta ne tik vaistų, bet ir rūbų, batų suaugusiems ir vaikams. Grįždamas į JAV P. Budininkas parsivežė naujų remtinų žmonių Vilniuje ir Kaune, kuriuos pats aplankė ir įsitikino šalpos būtinumu, sąrašą (su adresais)¹⁵⁴. Tokius sąrašus parengdavo patys tremtiniai, kurie buvo susiorganizavę į dešimtukus, o tokiai grupei vadovaudavo seniūnas. Jie geriausiai žinojo savo aplinkoje gyvenančių žmonių, ir nebūtinai tremtinių, padėtį. Kai kada BALF'o atstovai patvirtinimo apie šelpiamojo padėtį prašydavo ne tik vietos valdžios įstaigų, bet ir vietinio kunigo.

BALF'o šalpa Lietuvoje per kardinolą Audrį Juozą Bačkį. Dar vienu BALF'o šalpos kanalu, greičiau – dar vienu šalpos skirstymo centru Lietuvoje nuo 1992 metų tampa Lietuvos bažnyčios galva – kardinolas Audrys J. Bačkis, kuriuo išeivija labai pasitikėjo. Nuo 1992 m. gegužės 21 d. iki 2004 m. rugpjūčio 6 d. kardinolo vardu buvo perduota iš viso 1 milijonas 43 918 dolerių grynais¹⁵⁵. Gautos sumos buvo paskirstytos: „Betanijos“ valgyklai Vilniuje – 287 012 dolerių, Vilniaus amatų mokyklai – 656 906 doleriai, Vilniaus kunigų seminarijai – 25 000 dolerių, Vilniaus pedagoginio universiteto studentų stipendijoms – 20 000 dolerių, stipendija vienai studentei (skyrė Richard and Grace Austin) – 1000 dolerių ir kardinolui A. J. Bačkiui – 54 000 dolerių¹⁵⁶. Didžiausią auką skyrė BALF'as – 832 000 dolerių (iš jų 640 000 dolerių – Vilniaus amatų mokyklai, 168 000 dolerių – „Betanijos“ valgyklai, 20 000 dolerių – Vilniaus pedagoginiam universitetui ir 4000 dolerių – kardinolui A. J. Bačkiui). Kiti, siuntę per BALF'ą: organizacija *Oak Tree Philanthropic Foundation*¹⁵⁷ – 175 000 dolerių (iš jų 90 000 dolerių – „Betanijos“

153 Bobelienė, D. Šalpa Lietuvoje. *Lietuvių balsas*, 1997, kovo 7, nr. 7(260), p. 4.

154 1993 08 26 P. Budininko laiškas „Šalpa Lietuvai“ BALF'ui. *LTSC/PLA*, F. BALF, d. 42, b. 4, l. n.

155 Kardinolo Bačkio vardu pasiųstos aukos nuo 1992 m. iki 2004 m. (lentelė). *LTSC/PLA*, F. BALF, d. 42, b. 7, l. n.

156 *Ten pat.*

157 Kaip nurodo JAV lietuvių veikėja Marija Remienė, *Oak Tree Philanthropic Foundation* 1992 m. įkūrė dr. Algirdas ir Genovaitė Mačiūnai Chicago'je. Po jų mirties šią organizaciją administruoja jų dukra Dana su vyru, gyvenantys California'joje. Organizacija rėmė laikraštį *Draugas*, žurnalą *Heritage*, jėzuitų darbus, jų mokyklas Lietuvoje (2015 10 17 M. Remienės elektroninis laiškas J. Skiriui. *Asmeninis archyvas*, byla 15, l. n.).

valgyklai, 50 000 dolerių – kardinolui A. J. Bačkui, 25 000 dolerių – Vilniaus kunigų seminarijai, 10 000 dolerių – Vilniaus amatų mokyklai; J. Barttling testamentinis palikimas – 27 812 dolerių skirtas „Betanijos“ valgyklai; Rimgaudo Švobos atminimo auka – 6906 doleriai, skirti Vilniaus amatų mokyklai; dr. Gedgaudo auka – 1000 dolerių ir nedidelė 200 dolerių prof. Česlovo Masaičio auka skirta „Betanijos“ valgyklai. O taip pat jau minėta Richard ir Grace Austin 1000 dolerių auka – vienai studentei¹⁵⁸.

Kardinolo A. J. Bačchio iniciatyva 1992 m. gruodžio mėn. Vilniuje buvo įkurta vargšų valgykla „Betanija“, kuri kasdien nemokamai maitino 500-700 vargingų žmonių. Dar 100 vaikų iš daugiavaikių ir asocialių šeimų buvo maitinami arkivyskupijos *Caritas* valgykloje¹⁵⁹. BALF'o CV pirmininkė M. Rudienė XXIV seime nurodė, kad ji gauna ataskaitas apie nusiųstų aukų panaudojimą, kad perkamas maistas valgyklai yra kontroliuojamas¹⁶⁰. Pinigai buvo naudojami ir remontuojant „Betanijos“ valgyklą.

BALF'o šalpa Lietuvos mokykloms, vaikų, jaunimo ir senelių globos organizacijoms. Vienas iš BALF'o veiklos Lietuvoje prioritetų – remti vaikus ir senelius. 1993 m. spalio 23 d. direktorių metiniame suvažiavime Philadelphia'je buvo atkreiptas dėmesys, kad fondas aktyviau turi dirbti su Lietuvoje egzistuojančiomis organizacijomis, kurios globoja našlaičius, senelius, bei remti Lietuvoje veikiančias vadinamąsias „vargų virtuves“, teikiančias nemokamą maistą varguomenei¹⁶¹. Todėl nieko nuostabaus, kad parama buvo skiriama Lietuvos mokykloms, globos namams, parapijų neturtinigiems vaikams. Nuo 1992 metų buvo šelpiama ne tik daiktais, siunčiant siuntinius, bet ir pinigais. Kaip rodo BALF'o centrinio archyvo medžiaga, Varnių žemės ūkio mokykla Telšių rajone pirmoji gavo paramą. 1992 metais nuo liepos 27 d. iki lapkričio 2 d. per keturis kartus buvo pasiųsti 24 siuntiniai. Parama tęsėsi iki 2002 metų ir iš viso mokykla gavo 68 siuntinius (medžiagų, siūlų, siuvimo reikmenų, balinių suknelių, kavos, kakavos, šokolado, saldainių, riešutų, apelsinų gėrimo ir pan.), 1 mezgimo ir 1 siuvimo mašinas. Atsiųsta pinigais 8410 dolerių (5000 dol. aukojo fondas, o likusius – atskiri žmonės)¹⁶².

1993 m. pirmuosius siuntinius gavo Šiaulių logopediniai vaikų namai (2 siuntiniai) ir Plungės parapijos neturtingi vaikai (4 siuntiniai). Pačių įvairiausių rajonų mokyklos, darželiai, vaikų globos namai, internatai, kaimo bibliotekos 1993-2006 metų laikotarpiu gavo iš BALF'o 224 siuntinius. O, pavyzdžiui, Gargždų darželiui-mokyklai 1998-2006 metais buvo perduota 7250 dolerių, „Vaivorykštės“ vaikų klu-

158 BALFO šalpa pasiūsta į Lietuvą per kardinolą Audrį Bačką nuo 1992 m. iki 2004 m. (sąrašas aukotojų). *LTSC/PLA*, F. BALF, d. 42, b. 7, l. n.

159 Kard. Audrys Juozas Bačkis. Curriculum vitae <http://www.lkma.it/index.php?id=199>

160 Juškaitė-Švobienė, R. Balf'o XXIV suvažiavimas. *Draugas*, 1998, lapkričio 19, nr. 226, p. 4.

161 1993 10 23 pasiūlymai BALF'o metinio suvažiavimo dalyviams. *LTSC/PLA*, F. BALF, d. 4, b. 4, l. n.

162 Informacija apie šalpą Varnių žemės ūkio mokyklai. *LTSC/PLA*, F. BALF, d. 49, b. 1, l. 6.

BALF'o skyrius Washington'e. Baigtas siuntinių į Lietuvą pakavimas. 2000 m. balandžio 26 d. Iš kairės: Ramutė Aidienė, Aušra Richards ir Gražina Blekaitienė. „Draugo“ redakcijos archyvas

bo namams Šiauliuose per tą patį laikotarpį – 7745 doleriai; Statybininkų mokyklai Kaune (2001-2006 metais) – 5345 doleriai; Integruotai mokyklai „Versmė“ Vilniuje (1995 m.) – 700 dolerių, Laikiniams vaikų globos namams Vilniuje (1999-2001 m.) – 500 dolerių. O štai Berčiūnų ateitininkų jaunimo stovyklai Naujamiestyje (Panevėžio rajonas) per 1996-1999 metus – 27 438 doleriai; Dvasinės pagalbos jaunimo centrui Klai-

pėdoje (2000 m.) – 10 000 dolerių; Jaunimo stovykloms Žygaičiuose (Tauragės rajonas) – 8500 dolerių. Siuntiniais paramą gavo Ežerėlio senelių namai (Kauno rajonas), Šėtos senelių globos namai (Kėdainių rajonas), pensininkų klubas „Rūta“ Klaipėdoje, Matulaičio kunigų seminarija Marijampolėje, Vilniaus Šv. Teresės bažnyčios Caritas, Caritas valgykla Zarasuose. 1998-2001 metais buvo pasiųsta 14 siuntinių¹⁶³.

Atskiru sąrašu 1994-2006 metų laikotarpiu buvo šelpiamos 43 Rytų Lietuvos mokyklos: Šalčininkų r. (20), Trakų r. (11), Vilniaus r. (6), Ignalinos r. (2), Zarasų r. (2), Elektrėnų r. (1), Širvintų r. (1) ir Pelesos lietuvių vidurinė mokykla Baltarusijoje. Pagrindiniai siuntinių ir pinigų siuntėjai buvo Cleveland'o ir Philadelphia'jos BALF'o skyrių lietuviai. Didžiausia, 5000 dolerių, suma buvo pasiųsta 1998 metais Lietuvos tūkstantmečio vidurinei mokyklai Šalčininkuose. O pirmuosius siuntinius 1994 metais gavo Paberžės lietuvių mokykla Vilniaus rajone ir Dieveniškų 2-oji vidurinė mokykla Šalčininkų rajone¹⁶⁴.

Parama Vasario 16 d. gimnazijai Vokietijoje. Vienas iš BALF'o šalpos objektų buvo lietuvių Vasario 16 d. gimnazija Vokietijoje. Tradiciškai gimnazijai kiekvieną mėnesį iš fondo kasos iki 1996 metų buvo siunčiama 300 dolerių, neskaičiuojant kitų aukų. Pavyzdžiui, 1990 m. sausio 1 d.-rugsėjo 30 d. laikotarpiu per BALF'ą gimnazija iš rėmėjų gavo 7334 dol., o moksleivių stipendijoms buvo surinkta 24 032 dol.¹⁶⁵ O štai 1992 metais tokiu pat laikotarpiu gimnazija per fondą iš rėmėjų gavo 6830 dol., o stipendijoms buvo surinkta 12 415 dol.¹⁶⁶ Remiantis BALF'o statistika, nuo 1991 iki 2001 m. gimnazija gavo 214 326 dol. paramos (rėmėjų aukos – 64 146 dol., stipendi-

163 BALFO pasiųsta šalpa Lietuvos mokykloms. *Ten pat*, l. 1-4; BALFO šalpa Lietuvos jaunimo ir senelių globos organizacijoms. *Ten pat*, l. 5.

164 *Ten pat*, l. 7-9.

165 Šalpai padarytos išlaidos nuo 1990 m. sausio 1 d. iki rugsėjo 30 d. *LTSC/PLA*, f. BALF, d. 4, b. 2, l. n.

166 Šalpai padarytos išlaidos nuo 1992 m. sausio 1 d. iki rugsėjo 30 d. *Ten pat*, b. 3, l. n.

Dalis BALF'o direktorių ir atstovų suvažiavime 2005 m. spalio 15 d. Chicago'je. Sėdi iš kairės: dr. Česlova Bačinskienė, Aušrelė Sakalaitė, Marija Remienė, BALF'o pirmininkė Marija Rudienė, Janina Šalnienė, Regina Patlabienė; stovi iš kairės: Antanas Rudis, kun. Jonas Kuzinskas, Viktoras Motušis, Juozas Mikulis, dr. Jonas Šalna, direktorių tarybos pirmininkas Pranas Budininkas, Vytautas Kasniūnas. „Draugo“ redakcijos archyvas

joms surinkti pinigai – 97 413 dol., J. Barttling'o testamentinis palikimas – 34 766 dol., BALF'o auka iki 1996 m. – 18 000 dol.)¹⁶⁷. BALF'o XXV seime buvo užklausta, kodėl gimnazijai buvo nutraukta organizacijos parama. M. Rudienė paaiškino – kol ji buvo reikalinga išeivijai, kad ten lietuvių vaikai galėtų mokytis lietuvių kalbos, geografijos ir istorijos, tol ji buvo remiama. Dabar, kai Lietuva atgavo nepriklausomybę ir daugelis gali laisvai lankytis Tėvynėje, gimnazija nebėra taip aktuali. Be to, dabar dalį gimnazijos mokinių sudaro iš Lietuvos atvykę vaikai, kurių tėvai yra pajėgūs užsimokėti už vaikų išlaikymą¹⁶⁸. Suprantama, kad taip buvo daroma ir taupant BALF'o aukas, nes metai iš metų surenkamos lėšos mažėjo.

Parama Lenkijoje gyvenantiems lietuviams. BALF'as Lenkijoje gyvenančius lietuvius šelpė iki Lietuvos nepriklausomybės atstatymo ir toliau – iki organizacijos uždarymo. Pagrindinis dėmesys kreiptas į vadinamąjį „Suvalkų trikampį“. Dar egzistuojant sovietinei sistemai fondo siunčiama materialinė parama lengviau pasiekdavo lietuvius Lenkijoje nei Lietuvoje. Archyvinė medžiaga rodo, kad paramą iš esmės sudarė siuntiniai (vienas siuntinys – apie 35 svarus) konkretiems asmenims. BALF'o kartotekoje buvo fiksuojama apie 2000 adresų, remiamų lietuvių Lenkijoje. Siunčiamuose siuntiniuose būdavo maisto produktai (konservai, riešutų sviestas, džiovinti vaisiai, šokoladas, vaisių sultys ir pan.), vitaminai, aspirinas; naudoti ir nauji rūbai, avalynė, kojinės, paklodės, muilas, skalbimo priemonės; JAV lietuvių spauda ir knygos¹⁶⁹. BALF'o vadovybė rinko Lenkijos lietuvių atsiųstus pranešimus apie siuntinių gavimą ir padėkas. Laiškai buvo svarbūs, nes juose ryškėjo, kokios pagalbos labiausiai reikia, ko labiausiai trūksta elementaraus gyvenimo užtikrinimui.

Siuntinių Lenkijos lietuviams pasiūsta panašiai kaip ir Lietuvon. Pirmiausia tai apsprendė žinomi ir nusistovėję adresai; antra, į Lietuvą kur kas daugiau buvo siunčiama tiesiai organizacijoms ir trečia, siunčiamos nemažos grynųjų pinigų su-

167 BALFO suteikta šalpa lietuvių švietimo reikalams ir stipendijoms 10 metų laikotarpyje (nuo 01/01/91 iki 12/31/00). *Ten pat*, b. 42, b. 7, l. n.

168 2002 10 26-27 BALF XXV seimo Čikagoje protokolas. *LTSC/PLA*, F. BALF, d. 6, b. 8, l. n.

169 Šalpa Suvalkų trikampyje ir Lenkijoje gyvenantiems lietuviams. *LTSC/PLA*, F. BALF, d. 42, b. 7, l. n.

SALPAI PADARYTOS

I S L A I D O S

Nuo 1990 m. sausio 1 d. iki rugsėjo 30 d.

SALPA LIETUVAI

Tremtinių Klubui - iš Sibiro grįžusiems.....	\$15,259.86	
Kitiems - vargstantiems, seneliams, ligonims	47,478.52	\$62,738.38

KITUOSE KRAŠTUOSE

Argentina.....	\$ 200.00	
J A V	572.05	
Svedija.....	200.00	
Vokietija	25.00	997.05

Suvalkų Trikampyje & Lenkijoje gyv. lietuviams
828 vart. rūbų siuntiniai, 22,712 lbs.
(vienas siuntinys \$40.00 vertės)

Persiuntimo išlaidos	16,249.28	
Siuntinių pakavimo reikmenys	1,363.59	
Skalbimo muilas	1,525.76	
Maisto produktai	1,743.19	
Salpa pinigais ir vaistai	1,055.28	
Kojinės, 300 porų.....	250.00	22,187.10

NAUJIEMS IMIGRANTAMS..... 4,225.37

Vasario 16-tos Gimnazijai

Rėmėjų ir būrelių aukos	7,334.26	
Stipendijoms.....	24,032.60	
BALF'o aukos už 9 mėnesius	2,700.00	34,066.86

SPECIALIEMS FONDAMS

Dariaus ir Girėno lituanistinei mokyklai	600.00	
Lietuvių Jaunimo organizacijoms	4,500.00	
Išmokėta Skuodžiams iš jų fondo	1,000.00	
Dirvos laikraščiui.....	10,941.00	
K. Palčiausko fondui.....	6,186.75	23,227.75

VISO SALPAI..... \$147,442.51

BALF'o šalpos
išlaidos (nuo 1990 m.
sausio 1 d. iki rugsėjo
30 d.). LTSC/PLA,
BALF'o fondas, d. 4, b.
2, l. n.

mos (doleriai). Palyginus suteiktą paramą Lietuvai ir Lenkijos lietuviams 1991-2000 metais, matome, kad Lenkijos lietuviai gavo materialinės paramos už 983 020 dolerių (2001 m.). Tuo tarpu į Lietuvą buvo pasiųsta septynis kartus didesnė parama. Siuntinių minimu laikotarpiu persiuntimas į Lenkiją BALF'ui kainavo 156 417 dol. ir 23 centai¹⁷⁰. Siuntinius BALF'as siuntė per agentūrą *Polonia*, kuri duodavo nedideles nuolaidas. Jos atstovai Lenkijoje siuntinius pristatydavo gavėjams į namus. Vadinamojo Suvalkų trikampio raštinės darbus tvarkė Irena Polikaitienė. Nuo 2002 m. siuntinių kasmet mažėjo¹⁷¹.

BALF'o parama naujai atvykusiems lietuviams. BALF'o dokumentuose remiamųjų sąrašė atsiranda skiltis „Naujieji imigrantai“ – tai naujai atvykę iš Lietuvos

170 BALF'o suteikta šalpa 10 metų laikotarpyje (nuo 01/01/91 iki 12/31/00) *Ten pat*, d. 42, b. 7, l. n.

171 Skirius, J. BALF'o parama Lietuvai 1990-2008 metais. *Oikos. Lietuvių migracijos ir diasporos studijos*, 2015, nr. 2 (20), p. 47.

EXECUTIVE COMMITTEE

2005 m. kovo 28 d.

PRESIDENT

Mrs. Mary P. Rudis

VICE PRESIDENTS

Albinas Dzirvonas

Rev. John Kuzinskas

Rev. Jonas Juozapaitis

Vytautas Kasniūnas

SECRETARY

Joseph Majauskas

TREASURER

Faustas Strolia

RECORDING SECRETARY

Valerija Čepaitis

DIRECTORS

Rimtautas Dablys, Pres.

Vincas Apasius

Vladas Audėnas

Dr. Česlova Bačinskas

Miss Vita Baleišis

Algirdas Brazis

Kostas Bradas

Dr. Pranas Budininkas

Mrs. Valerija Čepaitis

Mrs. Dana Cipkus

Albinas Dzirvonas

Mrs. Janina Gerdvilis

Mrs. Sław Gofenas

Rev. Jonas Juozapaitis

Mrs. Regina Juška Švoba

Vytautas Kasniūnas

Vitas Katinas

Rev. John Kuzinskas

Joseph Majauskas

Domas Misiulis

Dr. Bronė Motulis

Mrs. Regina Patlaba

Mrs. Alfa Pažūra

Leonas Petronis

Mrs. Antanina Replys

Mrs. Mary P. Rudis

Dr. Jonas Šalna

Kostas Stankus

Vladas Staškus

Faustas Strolia

Dr. Aldona Valis

Ramūnas Vanašonas

Poniai Marytei Stankus-Saulaitis
 82 Old Colonial Rd.
 Oakville, CT 06779-1433

Miela ponia Maryte,

Kaip prašėte, siunčiame Jums kopiją BALF'o išduoto
 pakvitavimo 2004 m. birželio 4 d., už Jūsų \$2,000
 auką Vasaro 16-tos Gimnazijai.

Su geriausiais linkėjimais,

BALF'o CENTRO ISTAIGA

Laima Aleksienė
 Laima Aleksienė

BALF D. 61 B, 25

S - General

Not-for-profit charitable Organization -- Contributions deductible under IRS Section Code 501(c)(3)
 We welcome gifts of money, securities, real estate, life insurance, bequests, foods, and commodities. Receipts are issued.

Viena iš daugelio
 aukų Vasario 16-osios
 gimnazijai. LTSC/PLA,
 BALF'o fondas, d. 61, b.
 25, l. n.

žmonės, kuriuos ankstesnės imigracijos bangos lietuviai pavadino „tarybukais“. Jų problema JAV lietuvių spaudoje jau buvo aptarinėjama, bandant sieti juos su BALF'o veikla. Mat atvykstantys iš Lietuvos kreipdavosi su prašymais į fondą, kad jiems apmokėtų kelionę; atvykus padėtų įsikurti, apmokant buto nuomos išlaidas; parūpinant išlaikymą norintiems studijuoti JAV universitetuose. Tuos prašymus BALF'o centrinė valdyba svarstydavo, tikrindavo prašančiųjų tikrąją padėtį ir tada sprendavo – remti ar ne¹⁷². Dėl naujųjų imigrantų kildavo nemažai pagrįstų abejonių. Dienraštis *Draugas* rašė: „Negalime tų žmonių smerkti, negalime uždrausti siekti savo tikslo, tačiau to siekiantieji turi gerai atsiminti, kad Balfas nėra imigracijos ar įkurdinimo pabėgėlių organizacija. Susipažinus su prašytojų padėtimi galima numanyti, kad tai jauni

172 Janušaitis, J. Daug ir įvairių prašymų BALFE. *Draugas*, 1989, gegužės 31, nr. 105, p.4.

SIUNTINIAI PASIŪSTI 1999 m.							LENKIJĄ (SUVALKŲ TRIKAMPIS)						
ISSIŪS DATA	CEKIO DATA	CEKIO NR.	SIUNT. NR.	SIUNT. SK.	SVŪRIS	KAINA NET \$							
1-21	1-22-99	# 5091	1-37	37	1,307	667.65							
2-4	2-7-99	# 5117	38-73	36	1,273	608.85							
2-18	2-26-99	# 5139	74-110	37	1,307	625.15							
3-4	3-5-99	# 5153	111-150	40	1,399	669.55							
3-18	3-22-99	# 5177	151-187	37	1,300	622.00							
3-30	4-5-99	# 5197	188-224	37	1,267	607.15							
4-15	4-19-99	# 5216	225-261	37	1,304	623.80							
4-29	4-30-99	# 5233	262-299	38	1,313	657.65							
5-13	5-14-99	# 5255	300-337	38	1,310	627.50							
5-27	6-1-99	# 5276	338-374	37	1,297	625.95							
6-10	6-14-99	# 5290	375-411	37	1,380	658.00							
6-24	6-25-99	# 5304	412-447	36	1,352	644.90							
7-8	7-14-99	# 5323	448-484	37	1,386	660.70							
7-22	7-27-99	# 5337	485-521	37	1,356	647.20							
8-6	8-6-99	# 5350	522-558	37	1,380	658.00							
8-19	8-20-99	# 5364	559-596	38	1,382	713.50							
9-2	9-3-99	# 5382	597-632	36	1,325	632.25							
9-16	9-19-99	# 5403	633-668	36	1,324	634.80							
9-30	10-1-99	# 5414	669-704	36	1,315	627.75							
10-14	10-18-99	# 5434	705-740	36	1,301	621.45							
10-28	10-29-99	# 5446	741-776	36	1,296	619.20							
11-11	11-12-99	# 5466	777-812	36	1,314	627.30							
11-24	11-29-99	# 5480	813-848	36	1,378	658.10							
12-9	12-10-99	# 5508	849-887	39	1,356	648.20							
12-23	12-28-99	# 5523	888-924	38	1,366	652.70							

BALF'o į Lenkiją pasiųstų siuntinių sąrašas 1999 m. LTSC/PLA, BALF'o fondas, d. 42, b. 7, l. n.

žmonės, pajėgūs dirbti ir turi galimybių lengviau įsikurti Amerikoje. Tik atrodo, kad to ryžto – dirbti – dar vis nematyti¹⁷³. 1989 m. (per pirmus devynis mėnesius) jiems buvo skirta 3507 dol.¹⁷⁴. Štai 1991 m. jau skirta 7940 dol., o drabužių ir maisto jiems išdalinta už 10 000 dol.¹⁷⁵

1992 m. spalio 10 d. metiniame direktorių suvažiavime Detroit'e šis klausimas buvo svarstomas detaliau. M. Rudienė paaiškino, kad legaliai atvykusieji pagal JAV imigracinius įstatymus privalo turėti kvietėjus, kurie raštu pasižada prisiimti visą atsakomybę už svečių globą – juos išlaikyti, globoti ir finansuoti ligos ir nelaimės

173 Ten pat.

174 Šalpai padarytos išlaidos nuo 1989 m. sausio 1 d. iki rugsėjo 30 d. LTSC/PLA, f. BALF, d. 6, b. 3, l. n.

175 Garliauskas, S. Iš Balfo direktorių suvažiavimo Detroit'e. *Draugas*, 1992, spalio 29, nr. 212, p. 4.

atveju. Apie tai, anot jos, turi būti informuoti visi, kurie išsikviečia svečius iš Lietuvos. Suvažiavime buvo priimtas sprendimas, jog „kritiškuose momentuose skyriai gali sušelpsti maža suma, gal \$50-\$100 sumoje“¹⁷⁶. Bet tai, kaip rodo tolesni įvykiai, buvo laikina pagalba, kuri vėliau jau nebuvo skiriama.

Atvykstančių iš Lietuvos srautui didėjant (pas gimines, pažįstamus ir su „Žalia korta“) buvo svarstoma, kaip padėti jiems įsikurti. Siūlyta prie BALF'o įstaigos Chicago'je kurti sandėlį, kur būtų iš JAV lietuvių renkami nereikalingi baldai, viryklės, skalbimo mašinos, televizoriai ir kitos buitinės priemonės. Buvo siūloma fondui tarpininkauti naujiems ateiviams ieškant ne tik reikalingų daiktų, bet ir laikino būsto¹⁷⁷. BALF'o vadovybė tokių įsipareigojimų nesikratė, bet ir nelaikė prioritetu.

BALF'o veiklos pabaiga 2007-2008 metais. 2007 m. balandžio 14 d. BALF'o Direktorių tarybos suvažiavimas vyko Chicago'je, lietuvių pamėgtoje valgykloje „Seklyčia“. Suvažiavime dalyvavo 9 direktoriai ir 10 direktorių įgaliotų atstovų, nedalyvavo centro valdybos pirmininkė M. Rudienė (sirgo), trys iš keturių tarybos vicepirmininkų (Vytautas Kasniūnas, kun. Jonas Juozapaitis ir Aleksas Kikilas) ir generalinis sekretorius dr. Jonas Šalna. Susirinkusieji taip ir neišgirdo jų pranešimų. Vicepirmininkas kun. Jonas Kuzinskas pranešė, kad CV nerengė jokių posėdžių ir prašė, kad direktoriai spręstų, ką toliau daryti. Iždininkas Faustas Strolė atsistatydino iš pareigų, o išdo ataskaitą perskaitė direktorių tarybos pirmininkas dr. Pranas Budininkas. Finansinė ataskaita apėmė laikotarpį nuo 2007 m. sausio 1 d. iki kovo 31 d. Buvo išleista 6977 dol., o išlaidos fondo administracijai siekė 6350 dol. Per tuos tris mėnesius gauta pajamų 13 339 dol.¹⁷⁸

P. Budininkas savo pranešime pažymėjo, jog jau praėjusiais metais jis sakęs, kad „BALF'o finansinis stovis ir organizacinė padėtis yra liūdnoje padėtyje ir apgailestavo, kad nuo to laiko padėtis nė kiek nepagerėjo“. Jis apgailestavo, kad BALF'o veikėjų senėjimas ir sveikatos silpnėjimas atsiliepia organizacijos veiklai – neįvyko nė vieno CV posėdžio, mažėja delegatų suvažiavimuose, nebėra stambesnių aukotojų. Dabar pagrindinės įplaukos, anot jo, yra skyriuose surenkamos aukos. Praėjusiais metais buvo gauta tik 74 600 dol., kurių dalis buvo aukotojų paskirta specialioms reikals, o bendrai šalpai liko dar mažiau. Be to, išlaidos administravimui sudarė 37% visų išleistų pinigų. Jis pažymėjo, jog toks procentas šalpos organizavimui yra per didelis. Baigdamas savo pranešimą pirmininkas prašė visų realiai pažiūrėti į dabartinę BALF'o padėtį ir numatyti tolesnę jo veiklą arba pripažinti, kad fondą, kaip nebegalintį vykdyti savo tikslų, reikia likviduoti¹⁷⁹. Tai jau buvo atviras pripažinimas, kad organizacija išsisėmė.

176 1992 10 10 BALF'o direktorių suvažiavimo Detroite protokolas. *LTSC/PLA*, f. BALF, d. 4, b. 3, l. n.

177 Ringus, E. Nauji emigrantai ir mes. *Draugas*, 2000, spalio 3, nr. 192, p. 5; Budininkas, P. Pagalba naujai atvykstantiems. *Draugas*, 2000, spalio 27, nr. 210, p. 5.

178 2007 04 14 BALF Direktorių tarybos suvažiavimo protokolas. *LTSC/PLA*, f. BALF, d. 4, b. 14, l. 3.

179 *Ten pat*, l. 2.

2008 m. balandžio 12 d. Chicago'je, lietuvių valgykloje „Seklyčia“, vyko paskutinis BALF'o direktorių tarybos suvažiavimas. Jame dalyvavo 13 direktorių ir 8 direktorių įgaliotiniai. Kaip ir praėjusiame suvažiavime, dėl ligos nedalyvavo CV pirmininkė M. Rudienė. Atvyko viso labo tik du valdybos nariai: vicepirmininkas kun. J. Kuzinskas ir sekretorė Regina Patlabienė.

Suvažiavimą vedė direktorių tarybos pirmininkas dr. P. Budininkas. Jis savo pranešime, apžvelgdamas BALF'o dabartinę padėtį, susirinkusiems priminė, jog praėjusiame suvažiavime buvo diskutuojama dėl organizacijos likimo. Anot jo, padėtis nepagerėjo, nes ir toliau mažėja aukotojų; atsirado kitos įvairios JAV lietuvių grupės, kurios taip pat rūpinasi šalpa¹⁸⁰. Pranešėjas dar kartą pažymėjo, kad dėl amžiaus ir fizinės būklės retėja ilgametės dirbusių ir pasišventusių veikėjų eilės ir neįmanoma surasti, kas užimtų jų vietas. P. Budininkas apgailestavo, kad CV buvo įgaliota ištirti galimybes šalpą teikti pinigais, bet CV nieko nepadarė. Apibendrinamas paprašė susirinkusiųjų „realistiškai pažvelgti į padėtį ir turėti drąsos pripažinti, kad tolimesniai veiksmai neturime nei užtektinai jėgų, nei finansų. Todėl vienintelė išeitis yra BALF'o veiklos nutraukimas“¹⁸¹.

Skyrių direktorių pasisakymuose ir diskusijose buvo prieita išvados, kad dabartinėmis aplinkybėmis BALF'o organizacija negali toliau veikti ir vykdyti organizacijos steigėjų nustatytų veiklos tikslų. Todėl Direktorių taryba, pasiremdama BALF'o Įstatų XIV skyriumi, pasiūlė fondo veiklą nutraukti ir organizaciją uždaryti¹⁸². Įvyko slaptas balsavimas, kurio rezultatai: 19 balsų už organizacijos likvidavimą ir 2 balsai už veiklos tęsimą. Buvo sudarytas BALF'o uždarymo komitetas iš 5 asmenų ir priimta rezoliucija, kurioje nurodoma, kad komitetui suteiktos visos teisės ir galios vykdyti visus teisinius ir finansinius veiksmus, susijusius su fondo likvidavimu. Buvo nuoširdžiai padėkota visiems direktoriams, skyrių valdyboms, aukų rinkėjams ir aukotojams, kurie savo darbu bei aukomis išlaikė BALF'ą per 64 veiklos metus, per kuriuos buvo nuveiktas milžiniškos apimties šalpos darbas¹⁸³.

Visiems dar veikiantiems skyriams buvo pranešta, kad aukų daugiau nerinkty, bet iki gegužės 15 d. centras suaukotus paskutinius rūbus dar priims. Iki gegužės 31 d. reikia atsiųsti visus kasoje turimus pinigus ir visas skyriaus bylas, turinčias archyvinės vertės¹⁸⁴.

180 Vodopalienė, E. Tikrai galime didžiuotis nuveiktais darbais. Užsidaro šalpos organizacija BALFas. *Draugas*, 2008, gegužės 9, nr. 91, p. 4.

181 2008 04 12 BALF'o Direktorių metinio suvažiavimo Čikagoje protokolas. *LTSC/PLA*, f. BALF, d. 4, b. 15, l. 2-3.

182 Vodopalienė, E. Tikrai galime didžiuotis nuveiktais darbais. Užsidaro šalpos organizacija BALFas. *Draugas*, 2008, gegužės 9, nr. 91, p. 4.

183 *Ten pat*; 2008 04 12 BALF'o Direktorių metinio suvažiavimo Čikagoje protokolas. *LTSC/PLA*, f. BALF, d. 4, b. 15, l. 2-3.

184 2008 05 05 M. Rudienės ir P. Budininko kreipimasis „Visiems BALF'o direktoriams ir skyriams“. *LTSC/PLA*, f. BALF, d. 4, b. 15, lapai nenumetuoti.

Organizacijos uždarymas buvo sunkus sprendimas visiems tiems, kurie daug metų pašventė šiai veiklai. Tačiau, anot direktorių tarybos pirmininko P. Budininko žodžių, „šiandien BALFas, užversdamas paskutinį savo garbingos istorijos lapą, gali tikrai didžiuotis nuveiktais darbais, kuriuos pilnai įvertinti galės tik tautos ateities kartos“¹⁸⁵.

Ilgametė BALF'o pirmininkė Marija Rudienė (1914–2008) buvo apdovanota LDK Gedimino V laipsnio ordinu (1997) ir Vytauto Didžiojo ordino Komandoro kryžiumi (2003).

4. Tautos fondo šalpa Lietuvai

Tautos fondas 1989 m. metiniame susirinkime nutarė neapsiriboti VLIK'o veiklos rėmimu ir bemačiant telkti lėšas skubiems Lietuvos informaciniam ir švietimo poreikiams. Nepamiršdamas ir užsienio viešosios bei oficialiosios nuomonės reikšmės, 1990 m. Lietuvos vyriausybės narių ir Aukščiausiosios Tarybos parlamentarų kelionėms užsienyje padengti skyrė 100 000 dol.¹⁸⁶ 1991 m. fondas per VLIK'ą paskyrė 200 000 dol. Lietuvos diplomatinės tarnybos JAV sostinėje informaciniam darbui paremti. Be to, 1992 m. paskyrė po 100 000 dol. Tarptautinių santykių institutui Vilniaus universitete kurti, Lietuvos ambasadai

185 Vodopalienė, E. Tikrai galime didžiuotis nuveiktais darbais. Uždaro šalpos organizacija BALFas. *Draugas*, 2008, gegužės 9, nr. 91, p. 4.

186 Suintensyvinti aukų rinkimą. Pokalbis su Juozu Giedraičiu, Tautos fondo valdybos pirmininku. *Draugas*, 1991, sausio 22, nr. 14, p. 3.

Informacija apie BALF'o uždarymą. „Draugas“, 2008, gegužės 9, nr. 91, p. 4.

Tautos fondo suvažiavimo, įvykusio New York'e jau po Lietuvos atkūrimo 1990 m. ir jau Vilniuje įsteigus fondo atstovybę. Pirmoje eilėje, antras iš kairės – Tautos fondo valdybos pirm. Juozas Giedraitis; antras iš dešinės – Tautos fondo atstovas Lietuvoje dr. Napoleonas Kitkauskas. „Draugo“ redakcijos archyvas